

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr. 7 juli/augustus 2023 • € 1,75 • www.sp.nl

27e SP CONGRES
**SUCCESSEN BEHALEN
MET NIEUW HEEL DE MENS**

STANDVASTIG EN STRIJDBAAR
**MAHIR ALKAYA KANTELT
DE HEERSENDE OPINIE**

foto Joshua Versijde

SPEECH SANDRA BECKERMAN DOOR DESKUNDIGEN VERKOZEN TOT BESTE VAN DE MAAND

‘ONS IS ONRECHT AANGEDAAN’

Iedere maand wordt bij het radioprogramma De Nieuws BV de beste speech van dat moment uitgekozen. In juni besloot het panel van deskundigen dat de inbreng van Sandra Beckerman in het debat over het rapport van de parlementaire enquêtecommissie Groningen de titel van beste speech toekwam.

‘Een waanzinnige inbreng’, zo noemde Julia Wouters van Leading Women de speech van Beckerman. ‘We kennen allemaal de woede en schande in de Tweede Kamer. Maar Bekerman analyseert heel goed wat er mis is gegaan. Ze weet kwetsbaarheid en gevoeligheid in haar inbreng te gooien en tegelijkertijd een aanklacht te doen. Echt heel knap gedaan.’

De speech van Beckerman stak volgens de jury met kop en schouders uit boven alle andere (internationale) speeches uit die zij die maand hadden gezien. Voor Beckerman zelf is het een dubbel gevoel omdat het debat en de negatieve uitkomst nog steeds een slechte herinnering is.

Misschien helpt, naast het oordeel van de debatdeskundigen, nog meer de erkenning en dankbaarheid van de 82-jarige Johan Pieter uit Zuidwolde. In een prachtige handgeschreven brief die hij via de Tribunereditie aan Beckerman stuurde, schreef hij: ‘Een haile dikke “smök” van alle Grönningers, uut dankboarheid veur joen stried tegen een groot onrecht. Scheur’n in ‘t hoes is scheur in de ziel.’

Bekijk de veelbesproken speech van Beckerman via <https://www.sp.nl/inbrengsandra>

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN
UITGAVE VAN DE
SOCIALISTISCHE
PARTIJ (SP) EN
VERSCHIJNT
11 MAAL
PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen
Bart Linssen, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mečava

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veldkamp
Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Maurits Gemmink

De Tribune op Internet
sp.nl/nieuws/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de
Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

**Abonnementen- en
ledenadministratie**
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

**De Tribune in
gesproken vorm**
Belangstellenden voor
de Tribune op cd kunnen
contact opnemen met
de SP-administratie.

Incasso contributie

Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten [NL86ZZZ403462460000](https://www.sp.nl/nieuws/tribune). Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl>

IN DIT NUMMER

Interview Mahir Alkaya

'Wij willen échte zeggenschap'

6

Congres Heel de Mens

Trots op het nieuwe beginselprogramma

12

'We gaan de winsten terugpakken'

Zomercampagne barst los

16

Afhankelijk van consultants

Stereconome Marianna Mazzucato fileert de infantiele overheid

18

Mag het een veerpontje meer zijn?

SP'er Lies van Aelst laat het veer weer varen

22

- 4 In actie voor onze ziekenhuizen
- 26 SP Jongeren lanceren mbo-manifest: 'Wij verdienen het!'
- 28 LinksVoor: Bas Royen bracht het vuur terug in Kampen
- 29 De SP van toen tot nu: 1981 De volhouder wint
- 30 Zomerpuzzel
- 32 Uitgelicht

COLUMN

Een echte klimaatpartij is een antikapitalistische partij

Het is onbegrijpelijk dat partijen die zich links noemen staan te juichen bij een vliegtaks, vleestaks, een verplichte warmtepomp of het duurder maken van autorijden. Het zijn niet gewone mensen die het klimaat het zwaarst belasten, maar grote bedrijven en hoogste inkomens. Zij veroorzaken met afstand de grootste belasting voor het klimaat. De rijkste 1% zorgt per persoon voor 10 keer (!) meer CO₂-uitstoot dan de armste 50%. Dus stop met het op kosten jagen van mensen die het minst vervuilen.

Maak van het klimaatbeleid iets collectiefs: kies niet voor autorijden zo duur maken dat het voor mensen met een laag inkomen niet meer te betalen is, maar kies voor gratis openbaar vervoer en goed openbaar vervoer ook buiten de steden, zodat het echt een alternatief is. Kies niet voor het onbetaalbaar maken van een vliegvakantie voor het gezin dat een heel jaar spaart om op vakantie naar Kreta te kunnen, maar kies voor een veelvliegerstaks voor de 8% veelvliegers die verantwoordelijk is voor 40% van de vluchten. Kies niet voor het op kosten jagen van mensen door het verbieden van een cv-ketel en het verplichten van een warmtepomp vanaf 2026, maar kies voor het collectief isoleren van woningen, te beginnen bij de woningen met de slechtste isolatie en de hoogste energierekeningen. Kies niet voor miljarden voor een prijsplafond voor energiebedrijven, maar nationaliseer onze energie zodat we kunnen investeren in schone energie.

Laat bedrijven eerst hun grote winsten inzetten in plaats van hun hand ophouden bij de belastingbetaler voor subsidie. Dat is klimaatrechtvaardigheid. Binnen het kapitalisme zal winstmaximalisatie altijd voorop staan. En dit gaat onvermijdelijk ten koste van mens, dier en klimaat. De beste klimaatpartij is daarom een antikapitalistische partij: de SP!

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

MARIJNISSEN: 'DEZE WAANZIN MOET STOPPEN!'

'Red onze ziekenhuizen'. Met die leus voerden patiënten, zorgverleners en omwonenden op 22 juni actie bij de Tweede Kamer. Actievoerders uit Zutphen overhandigden een boek met verhalen en hartenkreten aan de aanwezige Kamerleden en Minister Kuipers. Een pleidooi om de voorgenomen sluiting van afdelingen in het ziekenhuis tegen te houden. Even later debatteerde de Tweede Kamer met een volle publieke tribune over de ziekenhuiszorg.

SP-FRACTIEVOORZITTER MARIJNISSEN leidde de actie. 'Deze waanzin moet stoppen. Ziekenhuiszorg dichtbij is ontzettend belangrijk, maar ziekenhuizen worden op steeds meer plekken afgebroken. Wij stellen daarom vandaag voor om te stoppen met het verder verschrallen van onze zorg. Er mag geen spoedeisende hulp, verloskunde of andere ziekenhuiszorg meer sluiten. Zorg is geen markt. Goede ziekenhuiszorg is een basisvoorziening.'

Op een grote kaart van Nederland was te zien op welke plekken ziekenhuizen, of delen daarvan, in de afgelopen jaren zijn gesloten. Actievoerders uit Zutphen en Zoetermeer plakten daar ook hun woon-

plaats bij, omdat hun ziekenhuizen op dit moment worden uitgekleeft. En sinds kort staan ook Sneek en Heerenveen op deze beruchte kaart. Ook omwonenden en zorgverleners uit die gemeenten kwamen in actie voor behoud van hun ziekenhuis.

VERHAAL HALEN

Eerder al kwam een grote groep actievoerders in actie bij het hoofdkantoor van zorgverzekeraar Zilveren Kruis Achmea. Ze waren daar om verhaal te halen over het verdwijnen van steeds meer ziekenhuiszorg, met name van streekziekenhuizen. Zij willen dat de afbraak wordt teruggedraaid en dat er een Nationaal Zorgfonds komt.

‘Volwaardige spoedeisende hulp is niet meer in de buurt’

SP-kamerlid Jimmy Dijk: ‘In Zutphen en Zoetermeer verdwijnen op dit moment afdelingen uit de ziekenhuizen. De indrukwekkende verhalen van de actievoerders uit Zutphen en Zoetermeer maken duidelijk wat dit met mensen doet. Vrouwen kunnen niet meer bevallen in het ziekenhuis. Volwaardige spoedeisende hulp is niet meer in de buurt. Dit heeft niks met goede zorg te maken. Daarom roepen we de zorgverzekeraars op: stop deze afbraak en red onze ziekenhuizen.’

De actievoerders gingen in gesprek met een woordvoerder van Zilveren Kruis Achmea om hen op te roepen het sluiten van afdelingen van de ziekenhuizen in Zutphen en in Zoetermeer te stoppen en de verschraving van de ziekenhuiszorg terug te draaien. Zilveren Kruis Achmea weigerde steun uit te spreken voor behoud van de streekziekenhuizen of de minister op te roepen om te zorgen dat de ziekenhuiszorg niet verder verschaalt.

INGRIJPEN

De SP wil dat de minister ingrijpt. ‘Het laat zien dat het Nationaal Zorgfonds zonder eigen risico hard nodig is. De zorgverzekeraars zetten efficiëntie en winsten voorop, en niet de zorg voor mensen. Tegelijkertijd krijgen we er ook een hele berg dure bureaucratie bij. Dit moet stoppen,’ aldus Dijk. •

foto Joshua Versijde

Steun deze actie!
nationaalzorgfonds.nl
info@nationaalzorgfonds.nl

Jannie Visscher
voorzitter SP

Trots en blij

We waren het bijna vergeten: hoe mooi en inspirerend een congres kan zijn! De afgelopen jaren organiseerden we als gevolg van coronabeperkingen tweemaal een online congres. Maar op zaterdag 3 juni ontmoetten we elkaar weer in levende lijve op ons 27e congres in theater Orpheus in Apeldoorn. Het was een prachtige dag: SP'ers uit het hele land kwamen bij elkaar om te genieten van een boeiend en afwisselend programma. Maar niet alleen dat: er werd ook hard gewerkt. Na twee jaren van intensieve voorbereiding stelden we ons geactualiseerde beginselprogramma ‘Heel de Mens’ vast. Veel afdelingen hadden wijzigingsvoorstellen ingediend waarover levendig werd gediscussieerd en vervolgens gestemd. Verderop in deze Tribune blikken we terug op ons congres.

Wat ik graag wil benadrukken is het belang van een congres voor onze partij. We zijn allemaal lid geworden van de SP omdat we willen bijdragen aan een betere en eerlijkere maatschappij. Een samenleving waarin solidariteit een vanzelfsprekendheid is. Dan is het ontzettend fijn om op ons congres omringd te worden door gelijkstemde zielen: allemaal SP'ers die dezelfde waarden koesteren en zich daarvoor inzetten.

Na afloop liepen de congresgangers vol nieuwe ideeën en frisse energie de zaal uit. Trots en blij om SP'er te zijn.

Zo'n ervaring gun je ieder SP-lid. Maar een congres organiseren voor al onze ruim 30.000 leden is niet haalbaar. Daarom werken we met afgevaardigden. Elke afdeling mag per 50 leden één persoon naar een congres afvaardigen. Die afvaardiging wordt gekozen op een algemene ledenvergadering. Begin volgend jaar is er een nieuwe kans om een inspirerend SP-congres mee te maken. Eind januari 2024 is het volgende congres en de voorbereidingen zijn al in volle gang.

Hopelijk tot ziens op ons 28e SP-congres!

‘Ik durf wel
te zeggen
dat ik de
digitale euro
prominent
op de
politieke
agenda heb
weten te
krijgen’

MAHIR VOERT DE STRIJD VAN DE LANGE ADEM

Democratisering van de economie: check. Stop op privatisering van het publieke belang: check. Makkelijk gezegd, maar hoe ziet die strijd er in de praktijk uit? SP-Kamerlid Mahir Alkaya verricht pionierswerk, ploetert en sleurt, ziet en grijpt kansen. En laat binnen en buiten het parlement heersende opinies kantelen.

DEN HAAG, 1 JUNI, 11.40 UUR. Minister Kaag draagt vandaag een bordeauxrode jurk met een zilvergrijze print. Tijdens het commissiedebat over staatsdeelnemingen zet ze regelmatig haar bril af en dan weer op. Met bril ziet ze er nogal streng en resoluut uit, zonder komt ze eerder aandachtig en empathisch over. Ze respecteert de woorden van de heer Alkaya, zegt ze. Maar, voegt ze daaraan toe, ze begrijpt dat de SP'er zijn betoog 'vanuit zijn politieke overtuiging' heeft gehouden. Nu kun je je afvragen waar Kamerleden hun betogen anders op zouden moeten baseren dan op hun politieke overtuiging. In die zin lijkt de opmerking van de minister een open deur. Of is het een debat-technisch foefje om de fundamentele discussie niet te hoeven voeren?

Op de agenda staat de evaluatie van het aandeelhouderschap van de staat in Holland Casino en de Nederlandse Loterij. Die laatste – met onder meer de Staatsloterij, Lotto en de Eurojackpot in haar bezit de grootste kansspelorganisatie van Nederland – wil naar verluidt graag af van

staatsbemoedien en het kabinet wil nu een 'verkenning' naar die verzelfstandiging laten uitvoeren. Strikt genomen staat er nog niks vast. Maar Mahir Alkaya (34) voelt aan z'n water waar het uiteindelijk wel eens op uit zou kunnen draaien: dat de overheid op termijn haar invloed op de goksector laat varen. Met alle gevolgen van dien. En dus kiest hij de aanval: 'Wilt u die sector echt aan de commercie gaan overlaten?' 'Dat wil ik ná de verkenning bediscussiëren,' zegt staatssecretaris Van Rij die naast minister Kaag zit. 'Ik zit er iets relaxter in dan de heer Alkaya,' voegt hij daaraan toe.

Oh ironie; uitgerekend de goksector. Amper vijftien jaar geleden barstte een wereldwijde crisis uit, omdat de financiële wereld één groot casino bleek te zijn met de belastingbetaler als vangnet. En nu wil het kabinet de goksector geheel aan marktpartijen overlaten en andermaal de samenleving voor de gevolgen laten opdraaien? Want op wie wordt er straks een beroep gedaan voor zorg en ondersteuning van toenemende aantallen gokverslaafden?

Mahir voert het commissiedebat bloedsereus en geconcentreerd. Hooguit een zweem van een glimlachje verschijnt op zijn gelaat als een collega-Kamerlid zich bedient van een grapje – of wat daarvoor moet doorgaan. Het onderwerp staatsdeelnemingen leent zich niet voor een luchtige of losse houding, lijkt hij te denken. Staatsdeelnemingen, dat gaat bijvoorbeeld over zeggenschap over KLM. 'Échte zeggenschap,' benadrukt Mahir, bijvoorbeeld over de uitvoering van staatssteunregels en de exorbitante bonus van de KLM-topman.

'Wij willen échte zeggenschap'

‘Zelfs de VVD wil die privatisering niet openlijk meer verdedigen’

Immers: vanochtend is opnieuw gebleken dat het kabinet het op die punten behoorlijk heeft laten zitten. ‘Alle ellende gaat gewoon door,’ zal Mahir zich na het debat – zichtbaar geërgerd – laten ontvallen. Staatsdeelnemingen, dat gaat niet alleen om KLM, maar ook om de publieke belangen in de financiële sector. Of over grip houden op de goksector dus. Het zijn cruciale vraagstukken die in deze tijd met de dag relevanter en acuter worden. Omdat ze gaan over waar de natie naar snakt: democratisering, grip op belangrijke zaken krijgen. Grappen en grollen kun je dan misschien beter voor je houden.

EENHEIDSWORST

Einde debat. Met zijn iPad onder de arm verlaat Mahir de Groen van Prinstererzaal en wordt hij buiten opgewacht door filmploegen van RTL en NOS. Waar hij tijdens het debat uitgebreid spreektijd voor nam, moet nu voor lopende camera’s in twee zinnen gezegd worden. Quotes, zo kort mogelijke statements; dat is wat de media willen. Mahir levert zijn quotes en kijkt op zijn horloge. Nog een klein half uur tot de volgende afspraak. Moet net genoeg zijn voor een hapje eten.

Snel beent hij naar het Kamerrestaurant. Hij neemt een schaalje shoarma met sla en kijkt welke Kamerleden er nog meer zitten te lunchen. ‘Ik kan met iedereen goed opschieten en probeer met elke partij samen te werken. Okay, als SP hebben we radicale standpunten. Aan mij de taak om uit te leggen dat die radicale ideeën wel het beste voor Nederland zijn. Of mij dat lukt? Ik doe mijn best en kan best goed zijn in het overtuigen van mensen.’

Hij haalt het voorbeeld van de Volksbank aan. Dit moederconcern van onder meer ASN, SNS en Regiobank kwam tien jaar geleden als gevolg van zware financiële tegenslagen in staatshanden. Als tijdelijke oplossing welteverstaan. Want de bedoeling was om de Volksbank snel weer terug naar de markt te brengen. Maar Mahir zag

een uitgelezen kans om van de Volksbank een echte publieke bank te maken, namelijk als publieke tegenhanger van de grote drie: ING, Rabobank en ABN AMRO. Hij zag en ziet het als scheef dat dit drietal zo’n 85 (!) procent van de markt in handen heeft, waarmee Nederland qua financiële dienstverlening zo’n beetje de grootste eenheidsworst in Europa is. ‘In het begin stond ik helemaal alleen hierin, niemand zag wat in mijn ideeën. Maar ik heb enorm veel gesprekken gevoerd, een boek geschreven (zie de Tribune van juni – red.), noem maar op. En kijk nu: de Volksbank is niet verkocht, de privatisering ervan is verder weg dan ooit. Ik ben ervan overtuigd dat die publieke bank er gaat komen. En nog even over de Nederlandse Loterij: zelfs de VVD wil die privatisering niet openlijk meer verdedigen. Kortom: ik probeer de ideeënstrijd te winnen.’

Vijf jaar zit hij nu in de Kamer. De spreekwoordelijke Haagse hectiek en werkdruk lijken hem niet veel te deren, zo kalm en beheerst als hij optreedt. ‘Ik vind het een voorrecht om bij wijze van spreken 24/7 met mijn idealen bezig te kunnen zijn. Vandaar dat het Kamerlidmaatschap niet altijd als werk voelt.’ Maar toch, gisteren nog was er een slopend Verantwoordingsdebat, overmorgen het SP-Partijcongres in Apeldoorn... ‘Ja, het kan aardig druk worden. En de onvoorspelbaarheid is hier altijd erg hoog.’

Met grote, soepele stappen verlaat hij het restaurant. Met de lift naar de zevende verdieping en naar de D-vleugel, waar de SP-fractie zit. Hij moet opschieten, want over vijf minuten heeft hij een videocall met de ambassade van Frankrijk. De Franse ministeries van Financiën en Economische Zaken zijn namelijk bijzonder geïnteresseerd in hoe in Nederland de discussie verloopt over de zogenaamde digitale euro die de Europese Centrale Bank binnenkort wil gaan uitgeven. En daar Mahir namens de Kamer rapporteur van dat onderwerp is, is hij logischerwijs een goede bron.

foto Maurits Gemmink

Op bezoek bij een OV-staking in februari.

CHE MET SIGAAR

‘Hartelijk dank dat u de tijd heeft genomen voor dit gesprek’, zegt de meneer van de Franse ambassade. Mahir knikt naar zijn iPad. ‘Mijn excuses voor het technisch ongemak’, zegt de meneer als de digitale verbinding even wegvalt. Mahir knikt opnieuw. Zijn werkkamer is wat je noemt sober. Een bureau met daarop een beeldscherm, een kapstok bij de deur en aan de muur een bescheiden portret van Che Guevara (met sigaar), een campagne-flyer van Bernie Sanders en een vlaggetje van de SP. Mahir vertelt aan de meneer hoe het politieke debat rondom de digitale euro,

de Central Bank Digital Currency (CBDC), tot nu toe is verlopen.

‘Eerst was het veel te rustig. Maar toen mijn boek uitkwam, kregen ineens doemscenario’s de overhand. Dat had wel tot gevolg dat de aandacht op het onderwerp gevestigd werd. En door het Kamerdebat zijn mensen en ook andere partijen wakker geschrokken.’ Het gesprek met de Franse ambassade duurt zo’n drie kwartier. Bekend is dat Mahir voorstander is van een digitale munt in overheidshanden, ‘maar dan moet die wel goed ontworpen zijn en volledig publiek kunnen functioneren’. Punt is dat we voor

digitale transacties en tegoeden afhankelijk zijn van commerciële banken. Nu de EU werkt aan de realisering van de digitale euro, wil Mahir dat de overheid ‘een publiek verantwoord alternatief voor betalen én sparen’ gaat aanbieden. Doel: ‘De stabiliteit verbeteren met publiek geld.’ En er zit een verbluffend eenvoudige logica achter die redenering: tijdens de al genoemde financiële crisis bleken de commerciële banken slechte pokeraars in het globale casino dat finance heet. De ene na de andere bank kwam in de shit te zitten. En rara wie ze met miljardeninjecties weer uit die shit kon trekken: de overheid. Waarom dan

foto Joshua Versijde

‘Ik vind dat de SP aan de knoppen moet komen te zitten’

weerstand tegen de digitale Europese munt. Zowel binnen als buiten de Kamer heerste onzekerheid en angst en er werden hier en daar griezelige scenario's geschetst. Mahir denkt dat 'm dat vooral zit in het feit dat de Europese Commissie de uitvoering domweg in handen heeft gegeven van de Europese Centrale Bank. Volgens de SP'er moet Nederland – samen met andere lidstaten – de rug rechten en ervoor zorgen dat de digitale euro geen project wordt van 'technocraten in Brussel en Frankfurt'. Het moet bijdragen aan stabiliteit omwille van de belangen van de gewone man en vrouw. Niet ter vervanging van, maar als betrouwbaar en werkbaar alternatief voor het huidige stelsel. Wordt het dat niet, dan zal de digitale euro in de ogen van Mahir geen meerwaarde hebben.

Het is maar afwachten wat voor ontwerp de EU uiteindelijk op tafel legt. Want bedenkingen en risico's zijn er zeker. Garandeert de digitale euro straks voldoende ieders privacy? En kunnen overheden als 'exploitant' van de munt betalingen die zij als ongewenst of riskant inschatten gaan blokkeren? Reden te meer voor de lidstaten en hun parlementen en volksvertegenwoordigers om hun tanden te laten zien in Brussel. Hameren op democratie, opdat de munt straks even democratisch kan zijn. Het momentum is nu.

JINEK

Het loopt tegen het einde van de middag. Mahir gaat bijna naar huis. Naar Amsterdam Nieuw-West, waar hij opgroeide en waar ook zijn ouders nog steeds wonen. Waar hij in zijn vrije tijd familie en vrienden bezoekt. 'Dat vind ik belangrijk.' Vanavond heeft hij met een groep oude kameraden van de middelbare school afgesproken. Dan gaan ze gamen, voetballen. Voetballen? 'Ja, op de PlayStation.' Bescheiden glimlachje. Ook als de gespreks-onderwerpen luchtiger worden blijft hij kalm, wordt hij niet amicaal en laat hij zich

evenmin uit de tent lokken. Geen krachtterm of schaterlach, liever beschouwende woorden en een zachte glimlach.

Er zijn politici die je dagelijks op tv ziet. Voor Mahir geldt dat wellicht wat minder. Dat heeft volgens hem te maken met de aard van zijn portefeuille in relatie met de media. 'Ik ben veelal bezig met fenomenen die zich jarenlang ontwikkelen. Er zit voor de media niet meteen een gigantisch schandaal in. Tsja, voor OP1 en Jinek is er elke dag weer iets wat belangrijker is.'

De strijd van Mahir is de strijd van de lange adem. Het gaat om dikwijls ingewikkelde materie waar fundamentele vraagstukken achter schuilen die de levens van gewone burgers op ingrijpende wijze kunnen beïnvloeden. Die strijd heet democratisering van de economie.

Hoe ziet hij zijn toekomst bij de SP? Hij denkt even na. 'Kijk, telkens blijkt weer dat de SP-analyse juist is, iedere keer geeft de geschiedenis ons gelijk. Ik vind dat de SP aan de knoppen moet komen te zitten. En als dat gaat gebeuren, dan zal ik er zijn om datgene te doen en daar te zijn waar de partij me nodig heeft.'

Apeldoorn, 3 juni, 14.00 uur. SP-Congres over 'Heel de Mens'. Speciaal voor een intermezzo over democratisering is er een huiskamer-setting op het podium ingericht waar gasten geïnterviewd worden door Lilian Marijnissen. Mahir zit helemaal links op de bank. Hij licht zijn strijd nog eens toe, ditmaal ten overstaan van de honderden congresgangers uit het hele land. 'Ook die strijd gaan we vroeg of laat winnen,' besluit hij. En dan is het er ineens toch nog: een brede, stralende glimlach op zijn gelaat. Het daaropvolgende applaus is net zo hartverwarmend. •

tekst Rob Janssen

nu niet de kans grijpen om te zorgen voor een stabiel alternatief zonder poker- en roulettetafel?

Want zó denkt en werkt Mahir: kansen zien en grijpen, mensen laten zien welke kansen er liggen en ze mee krijgen. 'Ik kijk tevreden terug op hoe de discussie is verlopen. Ik durf wel te zeggen dat ik de digitale euro prominent op de politieke agenda heb weten te krijgen. Door mijn boek, door het Kamerdebat dat daarop volgde, door mijn optredens in het hele land. Ik bedoel: tijdens dat debat zaten honderden mensen op de publieke tribune.' Er is nogal wat

CONGRES STELT NIEUW HEEL DE MENS VAST

RONALD VAN RAAK: 'TROTS DAT SP-LEDEN HÚN VERHAAL OP PAPIER HEBBEN GEZET'

Opluchting in Apeldoorn tijdens het 27e SP congres. Afgevaardigden van afdelingen uit het hele land konden elkaar eindelijk weer live treffen. De laatste congressen moesten digitaal, maar op 3 juni kwamen honderden SP'ers bij elkaar voor ontmoeting, inspiratie en natuurlijk een goed gesprek over ons nieuwe beginselprogramma.

Er zijn tijdens het congres misschien wel tientallen verschillende formuleringen te horen. Formuleringen die de congresgangers gebruiken om te omschrijven waar het vandaag precies om gaat. 'Vastleggen wat onze kernwaarden zijn', zegt de een. 'Antwoord geven op de vraag: wie zijn wij als socialisten?' meent een ander. Ook gehoord: 'Helder stellen waar de SP anno nu voor staat. En niet minder van toepassing: 'Het actualiseren van Heel de Mens'.

Ze hebben allemaal gelijk. Er is onnoemelijk veel veranderd sinds 1999. In de wereld, in Europa, in Nederland en in ieders directe omgeving. Dat vergt actualisering van de beginselen als uitgangspunt voor nóg effectiever politiek opereren.

150 wijzigingsvoorstellen

Ondanks dat er daarover onder de afgevaardigden brede consensus lijkt te bestaan, komt voorzitter van de programmacommissie Ronald van Raak nog wel in actie om scherpte te brengen in waar het deze dag nou eigenlijk om gaat. Een gekozen staats-hoofd, gekozen burgemeesters en CdK's, zoals de afdeling Alkmaar bepleit? Zeker interessante punten, vindt Van Raak. Maar: 'Zoiets hoort in een verkiezingsprogramma, niet in een beginselprogramma.' 'Waarom geen helder standpunt over de NAVO?', vraagt een andere afdeling. Ook dat hoort thuis in een verkiezingsprogramma, stelt Van Raak: 'In een beginselprogramma staan geen standpunten; het is bedoeld om standpunten te kunnen formuleren.'

En natuur en klimaat dan, willen de afdelingen Maastricht en Eindhoven weten? 'De strijd voor klimaatrechtvaardigheid is ook een sociale strijd.' Waarmee Ronald van Raak de scheidslijn tussen ideologische kaderstelling en praktische uitwerking daarvan opnieuw helder stelt.

Uiteindelijk worden er een kleine 150 wijzigingsvoorstellen en een motie in stemming gebracht. Vele daarvan behelzen tekstvoorstellen of aanvullingen cq. wijzigingen in formuleringen die Heel de Mens nét even wat scherper en dus beter maken. Een groot aantal daarvan wordt door de programmacommissie omarmd en ook door een meerderheid van de afgevaardigden aangenomen. En dat leidt ertoe dat het beginselprogramma uiteindelijk met een grote meerderheid wordt aangenomen. Heel de Mens staat.

Vooral trots

Is Ronald van Raak na afloop opgelucht? 'Ik ben vooral trots,' zegt hij. 'Trots op het feit dat de SP-leden hún verhaal op papier hebben gezet. Waar de politiek tegenwoordig niet meer na lijkt te denken en zich laat leiden door de waan van de dag, hebben de SP'ers nagedacht over waar ze voor staan en wat voor verhaal hun partij heeft en moet uitdragen. Dat is toch prachtig?'

De nieuwe versie van Heel de Mens is radicaler, fundamenteler en uitgesprokener dan die uit

ANDRÉ MEIJLER, AMSTERDAM

Een congres waarbij je elkaar ziet en met elkaar kan praten is iets waar André al lang naar uitkeek. Deze doorgewinterde SP'er maakte er al veel mee en hoopt nooit meer terug te hoeven naar digitale congressen: 'Vandaag is zo ontzettend positief. Het is dynamisch en er zijn goede betogen, dat heb ik wel gemist! Natuurlijk voel je wel een beetje weerstand bij zo'n dikke stapel papierwerk met allerlei wijzigingen maar het programma en de ontmoetingen maken dat wel goed.'

'Wie zijn
wij als
socialisten?'

Democratisering, hoe gaan we dat doen? Vlnr.: Mahir Alkaya, Marie-Thérèse Janssen, Wim Voerman, Lilian Marijissen, Stephan Jersch (DIE LINKE).

1999. 'Logisch. In 1999 brak het neoliberalisme door. Iedereen was bij wijze van spreken liberaal; socialisme werd als ouderwets gezien. Nu is dat heel anders. De glans van het neoliberalisme is er af, omdat iedereen ziet dat dat slecht is voor mens, samenleving en aarde. Het is nu aan de SP om in de aanval te gaan. Daarvoor heb je als partij een duidelijk verhaal nodig en dat hebben we nu.'

Sommigen vonden het Congres anders tamelijk tam... 'Ja luister, met de actualisering van Heel de Mens is de partij twee jaar bezig geweest, twee jaar discussie, evalueren, schrijven etcetera. Dit congres is een gesprek, geen wedstrijd. Als jij denkt dat een ideologische dialoog moet leiden tot ruzie... Nee,

een beginsel discussie is bedoeld om te kijken naar wat je met elkaar verbindt.'

En nu? 'Wel, de SP-leden hebben hun verhaal nu verteld. Heel de Mens is dat verhaal en de bijbehorende ideologische gereedschapskist. Nu kunnen we aan de slag daarmee. Dus: standpunten bepalen en kijken hoe we de strijd gaan voeren en successen behalen.'

Het nieuwe Heel de Mens is nu online te lezen via: sp.nl/heel-de-mens

tekst Rob Janssen en Xander Topma
foto's Maurits Gemink

ANNEMIEK KAMPHUIS, ZOETERMEER

Als commissielid in Zoetermeer moet je veel nadenken over standpunten over onderwerpen.

Annemiek is om die reden blij dat er nu een nieuw beginselprogramma is vastgesteld: 'Voor mij springen de democratisering en meer zeggenschap er echt uit. Je weet het wel, maar het is goed om het nu weer scherp te hebben. Soms denk ik na over wat voor standpunt ik in moet nemen bij een vergadering. Nu kan ik het vernieuwde Heel de Mens er weer bij pakken en dan schrijft de bijdrage zich bijna als vanzelf.'

Advocaat Eva González Pérez ontvangt de Gouden Roeispaan voor haar inzet voor toeslagenouders.

Peter van Zutphen uit Heerlen krijgt uit handen van partijvoorzitter Jannie Visscher de Gouden Tomaat voor zijn inzet voor de SP.

KIJK HET CONGRES TERUG

Kon je niet bij het congres in Apeldoorn zijn maar ben je wel benieuwd naar wat er die dag is gebeurd? Het hele congres is terug te kijken via het SP-kanaal op YouTube.

Kijk het congres terug via
sp.nl/congres-terugkijken

Bekijk de speech van Lilian via
sp.nl/toespraak-lilian

JEREMY VAN DEN BERG, ROTTERDAM

Jeremy is zo'n anderhalf jaar lid van de partij en voor hem is dit het allereerste SP congres. Dat alleen al kan spannend genoeg zijn, maar hij stond ook nog eens vol in de spotlight bij het programma-onderdeel met de SP Jongeren. 'Ik

ben lid van de SP geworden omdat ik vind dat we voor elkaar moeten opkomen. Het is een ontzettend interessante dag. Het is bijzonder dat je samen met hele gewone mensen over zoiets als ideologie kan praten. Ons nieuwe beginselprogramma nodigt uit tot gesprek.'

KNALLENDE ZOMERACTIES

‘WE GAAN DE WINSTEN TERUGPAKKEN’

Het kabinet is druk bezig om de geesten rijp te maken voor flinke bezuinigingen. Ondertussen kunnen mensen de boodschappen, zorg en hun woning nauwelijks nog betalen. Supermarkten en andere bedrijven maken tegelijkertijd ongekende winsten. Dat kan zo niet langer, zegt SP-Kamerlid en campagneleider Jimmy Dijk: 'Het kabinet Rutte/Kaag moet niet bezuinigen, maar de torenhoge winsten terugpakken.'

Tijdens het Prinsjesdagprotest in 2022 en het Volksprotest afgelopen februari sloegen meer dan tweeduizend mensen de handen ineen. Ze maakten duidelijk dat zij het zat waren dat kosten stegen maar de lonen niet. Door die druk uit de samenleving kwamen er maatregelen zoals de energievergoeding. Voor het volgende Prinsjesdagprotest moeten nog veel meer mensen worden georganiseerd, want de nood is volgens Dijk alleen maar hoger geworden.

Dijk: 'Voorafgaand aan het vorige Prinsjesdagprotest gaf het kabinet aan dat het eigenlijk niks wilden doen aan compensatie voor mensen. De druk, die wij als SP hebben georganiseerd, heeft er wel voor gezorgd dat er uiteindelijk toch maatregelen zijn

Prijs juni 2022 versus juni 2023 Bron: website Jumbo

**EERST
€0.82
NU
€1.48**

**INCLUSIEF
20%
ONNODIGE
PRIJS-
VERHOOGING**

JUMBO

DA'S LEUK ZAKKENVULLEN

**LATEN WE DE WOEKERWINSTEN TERUGHALEN
EN DE PRIJZEN VERLAGEN!**

KOM OOK IN ACTIE OP [SP.NL/TERUGHAALACTIE](https://www.sp.nl/terughaalactie)

Prijs januari 2021 versus juni 2023. Bron: website Albert Heijn

Dat is het **Smerige** van Albert Heijn

**LATEN WE DE WOEKERWINSTEN TERUGHALEN
EN DE PRIJZEN VERLAGEN!**
KOM OOK IN ACTIE OP [SP.NL/TERUGHAALACTIE](https://sp.nl/terughaalactie)

gekomen die mensen heel veel geld hebben gescheeld. We zien dat het kabinet flink gaat bezuinigen op de zorg, het onderwijs en de huurtoeslag. Dat terwijl mensen al genoeg zorgen hebben over de steeds verder stijgende kosten.'

Prijzen naar beneden

Wat die zorgen precies zijn, dat hebben SP-afdelingen de afgelopen maanden opgehaald aan de deuren, zegt Dijk: 'Als je mensen spreekt dan staat de zorg over de gestegen prijzen van de boodschappen nu duidelijk bovenaan. Dat raakt echt hard in de portemonnee. Daarom richten we ons nu op het terughalen van de enorme winsten bij supermarkten en voedselproducenten, zodat de prijzen in de winkels weer naar beneden

kunnen. Mensen voelen namelijk echt het onrecht over de graaiflatie die nu gaande is. Het is aan ons als partij om dat gevoel om te zetten in actiebereidheid.'

Dijk roept alle SP-leden en afdelingen op om deze zomer steun te verzamelen voor de actie: 'Nu is het moment om op te komen voor betaalbare boodschappen, voor goede zorg en fatsoenlijk OV. Het is de tijd om op te komen voor Nederland. Daarom is het belangrijk dat alle afdelingen in juli in ieder geval één wijk of dorp ingaan om daar steun te verzamelen. In augustus gaan we dan weer langs al die mensen die hun steun hebben uitgesproken, maar dan om ze te vragen om mee te gaan naar het Prinsjesdagprotest. Zo laten we aan het kabinet zien dat

deze zorgen in heel Nederland leven en dat ze het geld bij grote vermogens en winsten van grote bedrijven moeten halen.'

Meer actieve leden

Naast de politieke druk die op deze manier wordt vergroot, ziet Dijk ook een andere kans voor afdelingen de komende maanden: 'Met deze actie gaan we er natuurlijk allereerst voor zorgen dat we onze belangrijke punten voor mensen gerealiseerd krijgen. Maar het is ook echt een moment waarop afdelingen hun groep actieve leden kunnen uitbreiden. We zien in de praktijk dat deze acties nieuwe leden opleveren en dat veel van deze nieuwe mensen ook actief willen worden. Doe er als afdeling dus je voordeel mee. Denk goed na over in welke wijk of in welk dorp de meeste steun zal zijn en ga op pad.'

Dijk twijfelt er niet aan dat het Prinsjesdagprotest een groot succes zal worden: 'We hebben als partij bewezen dat we mensen kunnen organiseren rond onderwerpen als huur en zorg. Als je ziet dat het kabinet nu weer wil gaan bezuinigen, dan moet het lukken om al die groepen mensen bij elkaar te halen op 17 september. Zij betalen nu de prijzen, terwijl de winsten naar de bedrijven en aandeelhouders gaan. We gaan de winsten terugpakken. Tegen de afbraak en voor de opbouw van Nederland!'

tekst Xander Topma

KOM NAAR HET PRINSJESDAGPROTEST

Op de zondag voor Prinsjesdag, als het kabinet Rutte/Kaag zijn plannen presenteert, komen wij op voor Nederland. Onder dit kabinet zijn onze kosten alleen maar gestegen, terwijl grote bedrijven woekerwinsten maken. Steeds meer mensen kunnen de kosten voor het dagelijks leven niet meer betalen. Onze samenleving en voorzieningen zijn door de politiek van Rutte jarenlang afgebroken. Het is genoeg geweest. **Dus kom op voor Nederland!**

Wanneer
17 september, 13.00 uur

Waar
Den Haag Malieveld

Meld je aan via:
kostenomlaag.sp.nl/prinsjesdagprotest
en neem familie en vrienden mee!

DE INFANTIELE

Bart Linssen van het wetenschappelijk bureau van de SP las het nieuwste boek van stereconome Marianna Mazzucato. In het Nederlands werd het uitgegeven onder de neutrale naam 'De consultancy industrie'. De Engelse titel dekt de lading beter: 'The big con', oftewel 'de grote zwendel'.

TERWIJL IK HAASTIG mijn kopje koffie wegwerk, kijkt mijn kind van vijftien maanden verveeld om zich heen. De stukjes brood met notenpasta, waarvan ik hoopte dat hij ze in een redelijk tempo in zijn mond zou stoppen, liggen voor 'm. Hij klungelt een beetje aan, en bekijkt elk stukje brood aandachtig. De helft belandt op de grond, de rest in zijn mond. Dat gaat me niet snel genoeg. Hij moet naar de opvang, want ik moet aan het werk. Dan maar helpen. Gelukkig accepteert hij de hapklare stukjes die ik hem aanbied, al gaat het niet met veel enthousiasme. Liever doet hij het zelf. Dikke pech, daar hebben we de tijd niet voor, en ik wil een goedgevulde dreumes afleveren bij de crèche.

Is dit misschien wat Mariana Mazzucato en Rosie Collington bedoelen? De twee onderzoekers schrijven dat de overheid door haar groeiende afhankelijkheid van consultants wordt 'geinfantiliseerd'. Ben ik als bijna voorkauwende ouder net zo slecht bezig als de grote consultancybedrijven, die worden ingeschakeld voor zaken die de overheid eigenlijk zelf zou moeten doen, en waar ambtenaren tijdens de uitvoering juist veel van kunnen leren? Of ben ik nou ambtenaren aan het infantiliseren?

Vandaag lees ik in 'The Big Con', het nieuwste boek van stereconoom Mazzucato, dat ze schreef samen met haar promovenda Collington. Eerdere boeken van Mazzucato gingen over de cruciale rol die de overheid speelt bij innovatie ('De ondernemende staat'), hoe de overheid wel (en de financiële sector niet) bijdraagt aan onze welvaart ('De waarde van alles') en de manier waarop de overheid grote doelen kan stellen ('Missie economie'). Ditmaal neemt ze met haar collega de belangrijke adviseurs van de overheid op de korrel: de grote consultancybedrijven. Het oordeel: overheden zijn veel te afhankelijk geworden van deze mooipraters.

STEEDS MINDER ZELF DOEN

Decennialang is het ambtenaren aangepraat dat zij niet zo goed zijn in het uitvoeren van allerlei taken. Onder neoliberale politici, die aan de macht kwamen in de jaren tachtig, werden daarom steeds meer taken aan de markt overgelaten. Onder neoliberale sociaaldemocraten in de jaren negentig, werd een deel van de overgebleven taken nog wel aangestuurd door de overheid, maar steeds vaker uitgevoerd door marktpartijen, via aanbestedingen en concessies.

De consultancyindustrie speelde hierbij een belangrijke rol, schrijven de twee wetenschappers. Zo droegen ze mede het verhaal uit dat de overheid maar slecht was in wat ze deed. Dat is niet onbegrijpelijk, want aan het privatiseren en uitbesteden van taken zouden de consultants veel geld gaan verdienen. Denk bijvoorbeeld aan advies over de manier waarop contracten zouden moeten worden opgesteld, of rapporten over de manier waarop het toezicht geregeld zou moeten worden. Overigens werden de bedrijven die wilde meedingen naar overheidscontracten natuurlijk ook van advies voorzien. Ook daar viel immers geld aan te verdienen, en de kennis die werd opgedaan bij het adviseren van de overheid kon zo mooi worden gebruikt. Niet alleen diensten die burgers afnamen,

maar ook belangrijke onderdelen van de bedrijfsvoering van departementen werden voortaan aan externe partijen overgelaten. Zo had de overheid sinds de opkomst van de computer altijd een eigen dienst gehad voor ICT-zaken. Het is een van de spaarzame pagina's in het boek waar Nederland wordt genoemd, omdat onze overheid relatief lang vast heeft gehouden aan eigen expertise. Door zo veel mogelijk zelf te doen werd veel kennis opgebouwd. Dat veranderde de afgelopen decennia snel, waarbij zowel de consultancybedrijven als de grote techbedrijven het idee dat de overheid dit zelf kon, als achterhaald neerzetten.

DE PROBLEMEN

Waar het boek echt overtuigd is wanneer Mazzucato en Collington aantonen wat de nadelen zijn van een overheid die steeds minder zelf doet. De punten zijn samen te vatten in drie problemen.

Ten eerste zijn er gevolgen voor de mate waarin kennis wordt opgebouwd binnen de overheid. 'Hoe meer er aan consultants wordt overgelaten, hoe minder organisaties weten hoe ze dingen moeten doen, waardoor organisaties uitgehold worden, in de tijd blijven hangen en het vermogen verliezen om zich te ontwikkelen.' De ruimte die er voorheen was voor zulke ontwikkeling wordt bovendien ernstig beperkt door de oplopende druk om zo efficiënt mogelijk te werken. De onderzoekers verbinden de rol die de consultancybedrijven hierbij spelen direct aan de verpleegkundige die achterna wordt gezeten met een stopwatch. Zodat er op korte termijn zo min mogelijk geld wordt uitgegeven. Ondertussen lijkt niemand zich te bekommeren over de effecten op de lange termijn, zoals continuïteit en ontwikkeling van het personeel.

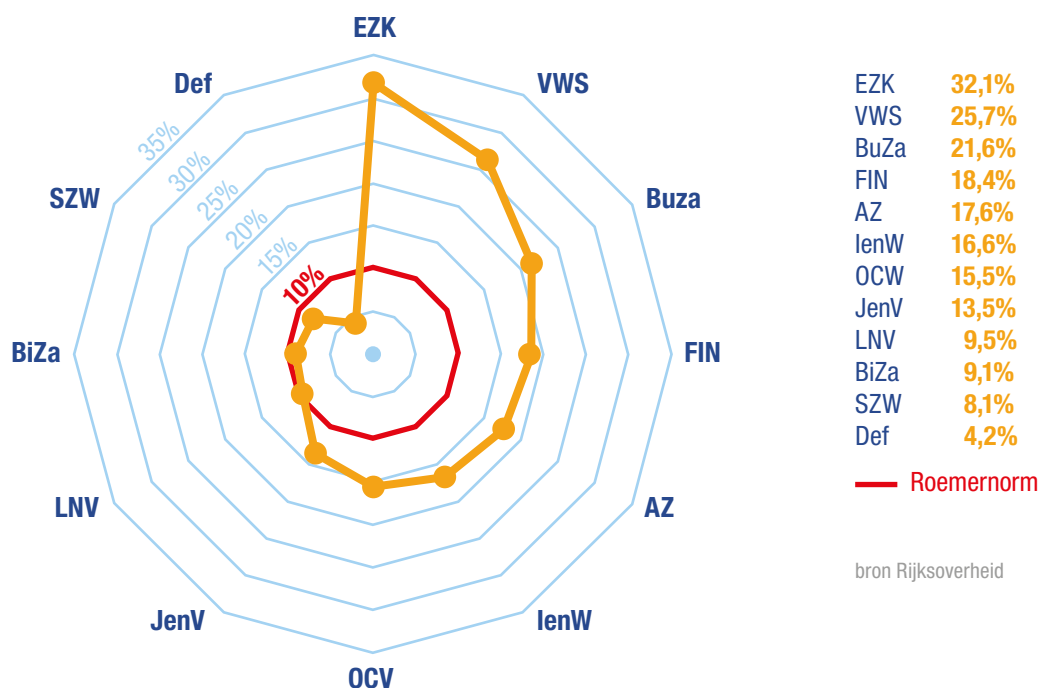
Dat is precies waar het tweede probleem ontstaat. 'Uiteindelijk is het duurder, door

OVERHEID

‘De overheid wordt door haar groeiende afhankelijkheid van consultants *geïnfantiliseerd*’

EXTERNE INHUUR PER MINISTERIE

‘Er zijn zorgen over wat de invloed van de consultants betekent voor de democratie’

het verlies aan kennis en verspilling van publieke middelen’, schrijven de onderzoekers. Ze noemen een voorstel van een Britse treinconcessie, die uiteindelijk zelfs volledig wordt afgeblazen omdat het departement niet eens voldoende kennis heeft om een dergelijk contract op een goede manier op te stellen. Daarmee wordt de overheid afhankelijk van de organisaties die deze taken wel uitvoeren en daarbij wel kennis opbouwen: de consultancybedrijven. Mazzucato en Collington maken de vergelijking met een te kwader trouwe psycholoog, die niet geïnteresseerd zou zijn in een gezonde, zelfstandige patiënt, maar die juist een afhankelijkheidsrelatie probeert te creëren.

Tot slot maken Mazzucato en Collington zich zorgen over wat de invloed van de consultants betekent voor de democratie. Het advies van consultants is lang niet altijd openbaar beschikbaar. ‘Bij de overheid is het ook lastig omdat beslissingen worden beïnvloed, zonder dat hier openheid over wordt gegeven.’ Maar ook wanneer die openheid wel wordt gegeven, is de rol van de consultants dubieus. Vaak vragen overheden naar de bekende weg, waarna het advies wordt ingezet als bewijs dat een bepaalde oplossing of keuze simpelweg de juiste

is. Het is daarbij ook nog eens zeer twijfelachtig of de zaken waarover wordt geadviseerd, tot stand komen met de specifieke kennis die daarvoor nodig is (en wordt beloofd).

CORONA

Een goed voorbeeld van dat laatste komt naar voren in de delen van het boek die gaan over het inschakelen van externe hulp tijdens de coronacrisis. Een verhaal over een Britse onderwijsministers, die betrokken was bij de onderhandelingen tussen zijn departement en de eigenaar van zijn stamkroeg over een contract voor coronatesten, doet er denken aan de mondkapjesaffaire met Sywert van Lienden en minister Hugo de Jonge. Maar het gaat verder dan corruptie. De onderzoekers omschrijven hoe diverse taken aan marktpartijen werden gegund die voorheen gewoon taak van de Britse gezondheidsdiensten waren. Dat het ook anders kan zien ze in Duitsland, waar veel meer werd geschoven met (onderbezet) personeel tussen verschillende departementen.

Het onderzoek naar de rol van consultants tijdens de coronacrisis laat bovendien zien hoe makkelijk de industrie zich aanpast aan de behoeftes van het moment. Daarom

besteden de onderzoekers tegen het eind van het boek veel aandacht aan het terrein waar elke overheid momenteel nieuw beleid voor maakt: de energietransitie. Daarbij vallen twee zaken op. Ten eerste hebben consultancybedrijven vaak dubbele belangen: overheden worden geadviseerd hoe de CO₂ uitstoot naar beneden kan, maar met hetzelfde gemak krijgen oliebedrijven advies over hoe ze met de nieuwe wetgeving om moeten gaan. Ook valt het de onderzoekers op dat er vooral veel doelen worden gesteld, zonder dat daar actie aan wordt verboden. Vooral de schijn van actie staat centraal.

HOE DAN, MARIANA?

In het boek doen Mazzucato en Collington vier aanbevelingen, waarmee de grote problemen kunnen worden opgelost. Denk aan het eisen van transparantie bij opdrachten aan consultants, het leren van ervaringen door de uitvoering van contracten goed te evalueren, en het opbouwen van kennis en kunde binnen de eigen organisatie. Allemaal logische en belangrijke stappen, maar ze hangen wel af van het succes van de eerste aanbeveling. Die luidt: er is een nieuw verhaal nodig over de ambtenarij.

Wanneer we, ondanks alle bewijzen die de tegenovergestelde richting in wijzen, blijven denken dat de overheid niet in staat is om belangrijke zaken op een goede manier uit te voeren, zal het niet lukken om hier verandering in te brengen. Daar is het boek wellicht wel wat minder overtuigend. Want hoe waarschijnlijk is zo'n nieuw verhaal, zolang neoliberale beelden over de overheid en ambtenaren nog zo dominant zijn in de maatschappij? Wie geeft de overheid de kans om zich te ontwikkelen, zolang het fouten blijft maken als gevolg van jaren van uitbesteden van taken?

Daar zit ik verder over na te denken, tijdens het avondeten met mijn zoon. De kleine man heeft gelukkig honger, maar wil alleen eten als hij het zelf mag pakken. Oké, denk ik: misschien niet de meest efficiënte manier, maar hij leert er wel van. En laten we eerlijk zijn: als ik met hapjes aan kom zetten, volgt er alleen maar protest. Misschien is dat precies wat we nodig hebben: wat meer opstandige, wellicht overmoedige ambtenaren. Die mogen knoeien en soms zelfs falen. Als er maar wel van wordt geleerd, zodat het de volgende keer beter gaat. •

tekst Bart Linssen
illustratie Nenad Mečava

NIET ALLEEN DE OVERHEID

In het boek wordt ook uitgebreid stilgestaan bij de manier waarop bedrijven afhankelijk zijn geworden van consultants, en wat daar de gevolgen van zijn. De onderzoekers omschrijven de opkomst van het maximaliseren van de aandeelhouderswaarde, op een zo kort mogelijke termijn. Dat doe je niet door innovatie vanaf de werkvloer, zoals voorheen het geval was. Consultants raden bedrijven aan om in te zetten op het schrappen van overbodige kosten, en een zo hoog mogelijke efficiency. En als het kan: reorganiseren.

Het gevolg is dat bedrijven tegenwoordig veel minder goed in staat zijn om zich te ontwikkelen en te innoveren. Met name grote ontslagrondes gaan ten koste van het lerend vermogen van deze bedrijven. Door eigen aandelen te kopen in plaats van te investeren in nieuwe producten, vindt er maar weinig innovatie plaats. Voor managers is dit de veilige route. Zij wijzen naar het advies van de consultants, en legitimeren daarmee hun beslissingen.

ROEMERNORM

Toen de regering in de jaren na de kredietcrisis van 2008 aan het bezuinigen sloeg, stelde de SP voor om dan als eerste iets te doen aan de buitensporige hoeveelheid consultants en andere externen die door de ministeries werden ingehuurd. SP-fractievoorzitter Emile Roemer diende in 2010 een motie in om de uitgaven aan externen voortaan te beperken tot maximaal 10 procent van de personeelskosten. Die werd aangenomen, en daarmee was de Roemernorm een feit.

Twaalf jaar later zijn er maar vier ministeries die zich aan de norm hebben gehouden (zie grafiek). In 2022 kregen de ministeries van Buitenlandse zaken (21,6 procent) en Volksgezondheid (25,7 procent) het zelfs voor elkaar om meer dan het dubbele te besteden aan externe inhuur. Nog erger is het bij het ministerie van Economische Zaken, met maar liefst 32,1 procent.

'MARKTWERKING? EEN MARKTPARTIJ

Na negen maanden geen autoveer blijft het aanmodderen met de veerpont tussen Maassluis en Rozenburg. Vooralsnog moeten reizigers het doen met een fiets- en voetveer. Daaraan vooraf is een liberaal gestuntel gegaan, waar iedere marktfundamentalist zich voor zou schamen. Met desastreuze gevolgen.

SPEKKEN VAN IS HET!’

‘Inwoners zijn in het slechtste van twee werelden terechtgekomen’

Het is makkelijk om iets een klucht te noemen. Of een soap. Maar een klucht is doorgaans grappig en een soap suggereert iets van amusement. Maar wat zich voltrekt rondom de veerpont op de Nieuwe Waterweg tussen Maassluis en Rozenburg is allesbehalve leuk en onderhoudend.

Even in het kort: sinds oktober vorig jaar ligt de autoveerdienst eruit. Oorzaak: technische problemen met de laatste overgebleven boot. Want de andere boot was om dezelfde reden al langer niet inzetbaar. Exploitant AquaSwets verkeert in financieel zwaar weer, maar laat als doekje voor het bloeden een fiets- en voetveer varen. Maar ja, die vaart maar één in plaats van twee keer per uur en kan alleen ver van de gebruikelijke plek aanmeren.

Dat moet je je eens voorstellen: Rozenburg is een eiland en willen de mensen nu dat eiland verlaten dan moeten ze zo'n vijftwintig kilometer omrijden. Nou ja, rijden... dikke kans dat je kunt aansluiten in de files op de A15, A4 en A20. En op de terugweg nog een keer. U heeft geen auto? Tsja...

‘Heel veel mensen zijn voor hun werk afhankelijk van de veerdienst,’ zegt Lies van Aelst, voorzitter van de SP-Statenvructie in Zuid-Holland. ‘En niet alleen dat. Denk eens aan de ziekenhuiszorg en de ambulance, boeren die aan de overkant land hebben, de sociale contacten van mensen, begrafenissen, noem maar op.’ En dan de kinderen die de oversteek moeten maken om naar school te kunnen. Van Aelst: ‘Ouders moeten kinderen met de auto brengen en maken flinke kosten, leerlingen missen toetsen.’

Betere tijden: Toen het autoveer Maassluis - Rozenburg nog voer.

foto Wiebe Kiestra

Lies van Aelst, SP fractievoorzitter Provinciale Staten Zuid-Holland.

'Bullshit'

Terwijl de woede van reizigers en inwoners tot het knooppunt stijgt, gaat AquaSwets eind mei failliet. En geeft in een persverklaring de provincie de schuld: die zou de firma te weinig geld geven. AquaZwets? Nou nee, niet helemaal. Lies van Aelst zegt dat haar fractie al zestien jaar het provinciebestuur aan de jas trekt over de veerdienst. Over het maatschappelijke belang ervan, over de prestaties van de achtereenvolgende exploitanten, over de nieuwe veerboot die besteld zou worden, maar die maar niet kwam. En over de aanbesteding van dit stukje vervoer. 'Telkens kreeg ik bullshit-antwoorden. Over die nieuwe boot bijvoorbeeld. Één van de veerboten was in zeer slechte staat. Toen de gunning naar AquaSwets ging, heb ik meerdere keren gevraagd wanneer de

nieuwe boot er zou komen. "Zijn we mee bezig" kreeg ik steeds te horen. Maar op een gegeven moment kreeg ik ineens een ander antwoord: "Het geld is door inflatie niet genoeg meer". Punt.' Lies van Aelst noemt dat dus een bullshit-antwoord. En voelt zich derhalve door het provinciebestuur ook niet serieus genomen. Dat de overheid kennelijk ook de inwoners niet al te hoog heeft zitten, moge blijken uit het volgende voorval. Toen de veerdienst stopte, was Rijkswaterstaat te beroerd om de verkeersborden af te plakken die automobilisten nog steeds naar het veer verwezen. Met een verkeerschaos tot gevolg. 'Toen hebben we het maar zelf gedaan. Samen met de actiegroep Rozenburg in Actie. Met duct-tape.' Dat had snel resultaat, want nadat de actie in de publiciteit was gekomen liet de provincie weten eindelijk een einde

te gaan maken aan de misleidende situatie. Hoe? Door genoemde borden af te plakken. Hoe vindingrijk.

Hoe nu verder? Eind juni kwam het nieuws naar buiten dat Damen Shipyards de veerdienst tijdelijk ter hand zal nemen. Die firma is een maritieme speler van formaat en de verwachtingen zijn dan ook hoog. Ook wijst de provincie op de bouw van de nieuwe Blankenburg-tunnel die ergens volgend jaar klaar zou moeten zijn. Echter, de aanleg heeft al behoorlijk vertraging opgelopen en... die tunnel is niet voor fietsers, voetgangers en langzaam verkeer. Maar de hamvraag zal daarmee volgens Lies van Aelst niet beantwoord zijn. En dat is die van de marktwerking, de aanbesteding en de daarbij horende afspraken die niet werden nagekomen. Hoe

‘Toen plakten we de misleidende borden maar zelf af’

landers pech gehad en kunnen ze opdraaien voor de rekening. Waaróm de provincie de firma AquaSwets maar de hand boven het hoofd bleef houden en noch handhaafde noch boetes uitdeelde; ook daarnaar blijft het gissen. Zelf stelde het provinciebestuur al eens dat in geval van boetes het bedrijf failliet zou gaan. Typisch: nu is AuquaSwets zonder boetes failliet gegaan...

De provincie Zuid-Holland wil nu opnieuw gaan aanbesteden en wel eerst middels een zogenaamde noodconcessie voor twee jaar. Niets wijst er vooralsnog op dat het provinciebestuur die voorgenomen stap wil heroverwegen. Lies van Aelst wil dat daarentegen wel degelijk. ‘Weet je, ik zie die veerdienst niet eens als openbaar vervoer; je kunt bijvoorbeeld niet met een ov-chipkaart aan boord. Ik zie het veer als een brug, een brug die vaart. En een brug moet gewoon in publieke handen, net als openbaar vervoer overigens. Wij willen een veerdienst zoals die ooit was, met een eigen loods met onderdelen, met eigen onderhoudspersoneel enzovoorts. Ook willen we dat het personeel verplicht wordt overgenomen tegen de bestaande arbeidsvoorwaarden.’ Saillant detail: het personeel van het veer zit al bijna twee maanden thuis zonder loon. Hoe zouden deze mensen aankijken tegen het bericht dat Damen Shipyards volgens de berichtgeving nieuw personeel aan het werven is voor de veerdienst?

Nu gaat het veer weer varen. Zou dat ook het geval zijn zonder de inzet van de SP? Tijdens een recente commissievergadering in het provinciehuis stelde een inspreker van de Dorpsraad Rozenburg dat hij en zijn gemeenschap zich de afgelopen maanden totaal niet gezien of gehoord hadden gevoeld door de provincie: ‘Alleen door de SP, die hier al jaren aandacht aan besteedt. Alle andere partijen leunen achterover. Ik hoor graag als het niet zo is, want dan heb ik het gemist.’ •

tekst Rob Janssen

heeft deze ramp kunnen gebeuren?

Frappant

Marktwerking, zeker. De aanbesteding van de veerdienst, absoluut waar. Dat laatste kan in z'n algemeenheid als volgt worden samengevat: de vervoerder wil zo veel mogelijk geld voor zo weinig mogelijk vervoer en de overheid – in dit geval de provincie – wil zoveel mogelijk vervoer voor zo weinig mogelijk geld. Die klassieke tegenstelling leidt in de praktijk maar al te vaak tot per saldo minder vervoer. Niks nieuws onder de zon. Maar de manier waarop de provincie Zuid-Holland hier invulling heeft gegeven aan de marktwerking is toch wel frappant. Sterker nog, volgens Lies van Aelst heeft de gang van zaken rondom het veer ‘helemaal niets meer met marktwerking te maken’. ‘Het

lijkt erop dat alles erop gericht was om het exploiterende bedrijf winst te laten maken. Afspraken werden niet nagekomen, een van de twee schepen werd doodleuk uit de roulatie genomen en gewoon niet gerepareerd. En het ergste: de provincie greep niet in, wenste niet te handhaven en ging gewoon door met het betalen van de exploitatiebijdrage aan AquaSwets.’ Exploitatie? Van Aelst spreekt van ‘wanprestaties’. En wat heeft het bedrijf eigenlijk met dat provinciale geld voor die wanprestaties gedaan? Niemand die het weet.

Volgens het SP-Statenlid is het aan de provincie te wijten dat de inwoners in ‘het slechtste van twee werelden’ terecht zijn gekomen: als het goed gaat strijkt het bedrijf de winst op en als het slecht gaat hebben de Zuid-Hol-

**'WIJ
VERDIENEN
HET!'**

WIJ, MBO-STUDENTEN,

- VERDIENEN HET OM GOED BETAALD TE WORDEN VOOR ONS TOEKOMSTIGE WERK EN ONZE STAGES.
- VERDIENEN HET OM NIET ALS 'LAAGOPGELEID' GEZIEN TE WORDEN.
- VERDIENEN HET OM NIET GEDISCRIMINEERD TE WORDEN OP ONZE STAGEPLEK.
- VERDIENEN HET OM NAAR EEN SCHOOL TE GAAN DIE GOED BEREIKBAAR IS MET HET OV.
- VERDIENEN HET OM BIJ EEN STUDENTENKROEG BINNEN TE LOPEN OF BIJ EEN STUDENTENVERENIGING AAN TE SLUITEN ALS WE DAT WILLEN.

Leden van SP Jongeren hebben met bezoeken aan scholen opgehaald waar mbo-studenten mee zitten. Wat blijkt? Veel van deze studenten hebben te maken met zaken als slecht OV, geen stagevergoeding en discriminatie. Hoogste tijd dus om daar verandering in te brengen!

Op het ROC van Twente lanceerden SP Jongeren om die reden een mbo-manifest. Daarin staan vijf concrete punten hoe de levens van mbo'ers verbeterd moeten worden. Die punten bleken een schot in de roos want het manifest werd enthousiast ontvangen, zegt bestuurslid van SP Jongeren Debbie van Dijk: 'Veel studenten waren blij dat er eindelijk een club is die voor en vooral mét hen opkomt voor betere waardering. Er is altijd

aandacht voor hbo's en universiteiten – ook belangrijk – maar het mbo wordt door de politiek vergeten.'

Herkenning

De lancering zorgde ook voor goede gesprekken met de Twentse mbo'ers. Het viel van Dijk op dat veel van hen met verhalen kwamen die aansluiten bij de punten in het manifest: 'Ze vertelden dat er sowieso te weinig stages

zijn en dat de manier om aan een stage te komen ook nog super ingewikkeld is. Dan werkt de school ook nog niet eens mee om een fatsoenlijke stage te krijgen. En natuurlijk hoor je van studenten over hoe moeilijk het is om aan betaalbare woonruimte te komen. Mensen herkennen zich dus echt in ons manifest.'

De rode draad in het manifest is waardering voor de mbo'ers. Waardering in de vorm van een goede vergoeding voor stages en werk, fatsoenlijk openbaar vervoer, geen stage-discriminatie, om niet langer als 'laagopgeleid' gezien te worden en van aansluiting bij een studentenvereniging als zij dit willen.

Dat gebrek aan waardering komt volgens van Dijk voor een groot deel vanuit de politiek: 'Iedereen heeft het in Den Haag over hoe belangrijk mbo'ers zijn voor onze toekomst. Er wordt daar geschreeuwd om zorgmedewerkers, om mensen die zonnepanelen kunnen leggen, werkers in de bouw. Maar als het op daden aankomt, dan geven ze niet thuis! Dan kan je wel zeggen dat je het heel belangrijk vindt, maar als je vervolgens weigert om deze mensen goed te betalen, vind je het dan gek dat zij zich minder voelen?'

Volop aan de slag

Van Dijk ziet dan ook een opdracht voor SP Jongeren om niet alleen steun te verzamelen onder de mbo-studenten zelf: 'Natuurlijk gaan we de komende tijd met ons manifest op bezoek bij scholen in het land. Maar het is breder dan dat. Ouders van mbo'ers, leraren en zoveel meer mensen in de samenleving zien dat. Iedereen die vindt dat mbo'ers beter gewaardeerd moeten worden, die moeten we om steun vragen. Deze zomer gaan we volop aan de slag om die steun voor de mbo-studenten te organiseren en daarna stappen we natuurlijk naar politiek Den Haag. Daar moeten ze aan het werk en laten zien dat het niet blijft bij praatjes maar dat de terechte eisen van de mbo'ers ook echt worden ingewilligd.'

Lees en steun het manifest via mboactie.nl

tekst Xander Topma
foto Joshua Versijde

LINKSVOOR

‘NIEUWE LEDEN ZIJN GOUD WAARD!’

‘Ik ben hier zo geen type voor’, reageerde Bas Royen op het verzoek om mee te werken aan de LinksVoor. Onterecht, want in enkele maanden tijd is op zijn initiatief de SP in Kampen weer tot bloei gekomen.

tekst Peter Verschuren
foto Karen Veldkamp

In de aanloop naar de verkiezingen van 2018 besloot de vierkoppige SP-raadsfractie te breken met de partij en verder te gaan als Kampen Sociaal. ‘Dat betekende feitelijk het einde van de afdeling’, kijkt Bas terug. Daarna was het heel lang stil. ‘Vanuit Zwolle is wel geprobeerd weer iets van de grond te tillen, maar zonder succes.’

› **En toen kreeg jij weer de kriebels.....**
‘Ja, ik was al actief geweest bij de opbouw van de afdeling vanaf 2004, zelfs als voorzitter, en gestopt door persoonlijke omstandigheden. Begin dit jaar vond ik dat het tijd werd dat ik weer eens wat ging doen. Ik ben toen in overleg met de regiocoördinator de leden gaan bezoeken of bellen, en dat was geweldig! Heel snel was er een enthousiaste club mensen die aan de slag willen. We hebben nu een kadergroep van zo’n 15 mensen en daarbinnen een bestuur van negen en we hebben veel plezier met elkaar.’

› **Een gelukkig toeval?**
‘Ik denk het niet. Ik spreek wel afdelingen die wat ingezakt zijn en zeggen dat ze de fut niet terug kunnen krijgen, maar ik denk dat het ook daar werkt als ze bij de mensen langs gaan, vooral bij de nieuwe leden. Die zijn goud waard. Ze hebben nu bewust de keuze gemaakt voor de SP en mijn ervaring is dat de helft van hen wel actief wil worden.’

Bezoek ze, toon interesse en voor je het weet krijg je wat terug.’

Nog even de persoon Bas Royen: wie ben je en wat doe je voor werk?

‘Ik ben 56 jaar, alleenstaande vader van vijf jong volwassen kinderen van wie er vier bij mij wonen en ik werk als re-integratieadviseur bij een arbeidsongeschiktheidsverzekeraar. Ik heb een latrelatie met mijn vriendin, speel gitaar en zwem graag in open water, ook in de winter. Genoeg zo?’

› **En hoe kwam de SP op je pad en werd je actief?**

‘Ik woonde net in Kampen, begin jaren negentig, toen ik van mijn vader een artikel kreeg over de SP in Brabant. Of dat wat voor mij was. En ja, wat ik over de SP las was het helemaal. Actief geworden ben ik veel later, toen er iemand langs kwam die de leden bezocht.’ •

DE SP IN 1981

DE VOLHOUDER WINT

‘400.000 Hollanditis-patiënten’, kopte de Tribune eind 1981, in een verslag van de massale demonstraties op 21 november in Amsterdam, tegen de plaatsing van atoomwapens in Nederland. Georganiseerd door het Komitee Kruisraketten Nee. Een ware mijlpaal voor de vredesbeweging, waarbij ons land massaal in verzet kwam tegen plaatsing van Amerikaanse kernwapens. In een protestbeweging waarin heel links Nederland en ook de SP actief was. Deze ‘Hollanditis’ stond voor ‘Hollandse ziekte’, of de verwondering in de Verenigde Staten over het virus van het antimilitarisme, dat zich breed over Nederland had verspreid.

Op 26 mei 1981 waren verkiezingen geweest voor de Tweede Kamer. Na de teleurstellende uitslag van 1977, toen geen zetel werd behaald, besloot de kleine SP nog groter uit te pakken. ‘Werken in een schoon Nederland zonder atoomwapens’, was de leus van de SP. Wat wel mooi, maar niet onderscheidend was. Bijzonder voor een kleine partij was dat de SP veel geld investeerde in advertenties in allerlei dag- en weekbladen, waarin werd verwezen naar de succesvolle massa-acties van de SP, op het gebied van wonen, van zorg en vooral van natuur en milieu. Waarvoor de partij vele duizenden mensen op de been kreeg.

VOLOP GROTE ACTIES

De SP kreeg 30.357 stemmen. Weliswaar een kwart meer dan in 1977 maar nog altijd te weinig voor een Tweede Kamerzetel. Wie de Tribune doorbladert, ziet dat tegelijk volop grote acties werden gevoerd – en met succes. Belangrijk onderwerp was de strijd tegen vervuiling en voor bescherming van natuur en milieu – vandaar ook de verkiezingsleus over ‘een schoon Nederland’. In een tijd dat groene politiek nog in haar kinderschoenen stond, was de SP hier lokaal en nationaal flink mee aan de slag. Om mensen te organiseren tegen gifstortingen, lozingen en andere gifschandalen die hen op het werk en in de buurt bedreigden.

‘Wie draait er op voor dat miljard?’, vroeg Remi Poppe zich af in een interview met

‘Wie draait er op voor dat miljard?’ Volhouder Remi Poppe met een Tribune van 1981, over het gifschandaal in Krimpen.

de Tribune, naar aanleiding van een groot gifschandaal in de Krimpenervaard. Veroorzaakt door de ‘afvalverwerker’ EMK, waar de handelaar Gerrit Bernouw multimiljonair werd door olie en chemisch afval te dumpen. Dat bleek na meldingen van chauffeurs van het bedrijf en onderzoek ter plaatse door de SP, onder leiding van Poppe. Overheden en bedrijven bleken graag bereid om zaken te doen met EMK om zo goedkoop van hun giftige afval af te komen. Hoewel ze heel goed konden en ook moesten weten dat deze criminele zakenman niet deugde.

TWEE JAAR CELSTRAF

Het onderzoek van de SP leidde tot veel publiciteit en tot een strafrechtelijk onderzoek en Gerrit Bernouw werd veroordeeld tot twee jaar celstraf. Managers van Hoogovens, Shell en alle chemische bedrijven die gebruik hadden gemaakt van EMK bleven echter buiten schot. Net als de betrokken ambtenaren. Rond een miljard gulden zou het opruimen van de gifbelt in Krimpen aan den

Ijssel gaan kosten en daar zouden niet Shell of chemische bedrijven voor opdraaien maar de gemeenschap. Voor de SP reden om te pleiten voor publieke verwerkers van chemisch afval, in plaats van afvalcriminelen zoals Bernouw.

De SP baarde lokaal én nationaal opzien met onderzoek en met acties, maar leek daar electoraal niet voor te worden beloond. Of toch wel? Op 21 oktober 1981 werden lokale verkiezingen gehouden in Heerlen (door de herindeling met Hoensbroek) en behaalde de SP hier voor het eerst een raadszetel, onder leiding van Jan de Wit. In Heerlen zou de SP uiteindelijk de grootste partij worden en zijn we al lang succesvol deel van het bestuur. ‘Begint de viktorie in Heerlen?’, vroeg de Tribune zich in 1981 af. Deze afdeling laat in ieder geval zien dat ons activisme en besturen heel goed samengaan. En ook dat de volhouder wint. •

tekst Ronald van Raak
foto archief SP

DE GROTE SP-ZOMERPUZZEL 2023

Met dit jaar als (breed) thema 'Geologie' is de zomerpuzzel van de Tribune opgedeeld in 12 categorieën, telkens bestaand uit 2 vragen. De beide vragen (a. en b.) binnen elke categorie geven dezelfde letter als oplossing. Met 24 vragen zijn er dus 12 letters te vinden voor de gehele oplossing.

Van iedere categorie dient u de bijpassende letter over te brengen naar het gelijkgenummerde hokje in de Oplossingstabel. Bij iedere vraag staat verder tussen teksthaakjes aangegeven op welke plaats in het antwoord de letter voorkomt. Spaties tellen niet als letter, en een (lange) 'IJ' is 1 letter. Voorbeeld: de gezochte letter in (3 van 5) bij het fictieve antwoord '(Karel de) Grote' is een 'o'. Tenzij anders vermeld wordt bij personen de achternaam gevraagd.

De fotosetjes: a. is altijd de afbeelding links; b. is rechts.

U kunt uw oplossing (het woord van 12 letters in de oplossingstabel) opsturen naar de redactie van de Tribune. Goede vakantie en veel puzzelplezier!

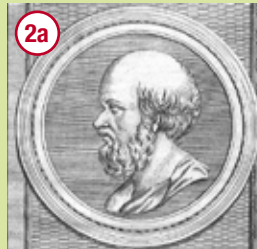

Categorie 1

- Aardplaten schuiven onder elkaar, langs elkaar en over elkaar. Zo worden bergen gevormd. Wat is een ander (oorspronkelijk Grieks) begrip hiervoor? (5 van 9)
- Bij Glaciologie boort men nogal, bijvoorbeeld in Groenland en Antarctica. Dit om inzicht te krijgen in klimaatveranderingen in het Midden/Laat Pleistoceen en het Holoceen. Waarnaar boort men? (7 van 8)

Categorie 2

- Grieks geleerde uit Cyrene berekende als een van de eersten de omtrek van de aarde, m.b.v. o.a. de schaduw van een hoge toren in Alexandrië. Wie? (10 van 12)
- Deze is 200.000 jaar geleden keihard van Uppsala (Zweden) naar Rottem (Friesland) geskied. Niet slecht voor een stuk graniet! Hoe heet zo'n rots? (10 van 10)

Categorie 3

- Water, ijs, wind en zelfs vulkanen schuren het aardoppervlak, waardoor de grond wordt weggeslepen. Hoe heet dit proces? (5 van 6)
- In de wetenschap: geconserveerd in gesteente. Alledaags/overdrachtelijk: iemand met achterhaalde, versteende ideeën. (5 van 7)

Categorie 4

- Duurde van (ongeveer) 14e tot de 19e eeuw. Het was gemiddeld kouder in Europa. Zo'n 1 tot 2 graden. Hoe heet deze periode? (2 woorden; 2e woord, 3 van 5)
- Tussen De 'schaal van Mercalli' en de tegenwoordige 'momentmagnitudeschaal' is er die andere schaal, die nog steeds gebruikt wordt om aardbevingen te meten. Wiens naam is hieraan verbonden? (5 van 7)

Categorie 5

- De watercyclus (zie foto) is onderdeel van alles wat met water onder, op of boven het oppervlak v.d. planeet te maken heeft. Hoe noemt men dat geheel? (6 van 10)
- Deze onderste laag van de dampkring bestaat vooral uit stikstofgas en zuurstofgas. Het diep-oranje en geel in de foto (genomen vanuit ISS) komt voor in de ...? (6 van 10)

Categorie 6

- a. Ligt direct onder de korst, maar boven de buitenkern. Ongeveer 2900 km dik. Welk (grootste) deel van de planeet is dit? (5 van 10)
- b. 'Klimaat is wat wij verwachten, weer is wat wij krijgen.' Welk bekend Nederlands meteorologisch instituut houdt zich met onze weersverwachtingen bezig? (Afk. 3 van 4)

Categorie 7

- a. Deze grote inzinkingen bevinden zich in de zeebodem. Ze liggen langs de grenzen van de tektonische platen, daar waar deze naar elkaar toe bewegen. (2 van 11)
- b. Bodemsoort is interessant bij Ondergrondse gasopslag en Bouw-schadepreventie, omdat het veel water kan opnemen, en weer afstaan. Wat is de naam? (8 van 8)

Categorie 8

- a. Gevormd door stolling van lava, meestal zwart van kleur. Bestaat uit kristallen. Te vinden in bv. golfbrekers, of op dijken. (4 van 6)
- b. Geregistreeerde bevingen van de vulkaan Pinatubo (zie foto). Hoe heet dit apparaat? (9 van 11)

Categorie 9

- a. Het oudste, maar daar dan het nieuwe van. Deze eerste 10 miljoen jaar na het massale uitsterven van o.a. de dinosauriërs kregen zoogdieren hun kans. Welk tijdvak? (4 van 9)
- b. Grotten. Je hebt de wetenschappelijke kant, maar ook de sportieve: duikuitrusting; 'outdoor activiteit'; Ardennen; vaardigheid; training. Wie doet zoiets? (5 van 10)

Categorie 10

- a. Onderzeeër voor oceaanonderzoek – vernoemd naar het metaal waarvan het gemaakt werd – hielp in 1966 een verloren atoombom op te sporen. (9 van 9)
- b. Bergkristal; Tijgeroog; Heliotroop; Morion: allemaal varianten van? (5 van 6)

Categorie 11

- a. Omschrijving: Zeer grote landmassa vormde samen met Laurazië in het Laat Paleozoïcumbtijdvak het supercontinent Pangaea. Hoe heet het? (4 van 8)
- b. Water. Ben je zoet? Dan Limnologie. Liever zout? Mariene biologie! Tezamen zijn wij? (3 van 13)

Categorie 12 (Foto 12a/12b)

- a. Omschrijving: Lus of bocht in de natuurlijke loop van een rivier, beek of zeestroming, gevormd door wegspoelen en afzetten van grond. Hoe heet zo'n lus? (2 van 7)
- b. Kaars, onderzeeër (plaatje) en watervallen. Allen met zichtbare Turbulente en Laminaire stromingen. Wat is de naam van het getal dat bepaalt welke van de twee het is? (2 van 13)

Oplossingstabel Zomerpuzzel 2023											
5	12	11	7	6	9	2	4	8	10	3	1

OPLOSSINGEN JUNIPUZZEL 2023

CRYPTOGRAM

Horizontaal 7) Vlaggenprotest 9) IJskoningin 10) Kaas 11) Luister 12) Lastpak 13) Gaarkeuken 17) Koelcel 18) Prijzengeld 19) Rijtijden.
Verticaal 1) Hotelier 2) Vastpakken 3) Belastingvrij 4) IJspiegel 5) Sierkip 6) Zonnesteek 8) Groothandel 14) Krijger 15) Uitlaten 16) Benen.

ANAGRAAF

1) Kiesrecht 2) Klaagmuur 3) Restzetel 4) Vrijdenker 5) Snelrecht 6) Stopkogel.
Eindoplossing: (CULEPH) > Pluche.

De winnaar van de junipuzzel 2023 is Inge Musterd uit Almere.

Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 30 augustus naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

MISGEGOKT

Sinds 1 juli is ongerichte reclame voor online gokken definitief aan banden gelegd. Dit na jarenlange onwil vanuit het kabinet om hier op in te grijpen. SP-Kamerlid Michiel van Nispen is voorman in de strijd tegen deze reclames en is blij met het verbod: 'De belangen van de mensen in de samenleving worden nu eindelijk gesteld boven die van het grote geld.'

Wat van Nispen betreft, gaat de ingreep echter nog niet ver genoeg. Minister Weerwind vindt het namelijk prima dat sportsponsoring door gokbedrijven nog wel een tijd legaal blijft. Van Nispen: 'Dat mag nog doorgaan tot halverwege 2025. Dus tot die tijd mogen jeugdidoelen gewoon nog blijven rondlopen op het veld als wandelende reclamezuilen voor deze verslavende activiteit.'

foto ANP/Berinda van Dam